

ชื่อ

นางสาวรัศมี อุดเสนา

วิทยานิพนธ์สาขาวิชาชนบทศึกษาและการพัฒนา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2557

ชื่อเรื่อง

หน้าที่ของตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ
คลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

(Functions of the Floating Market for Sustainable Development

: A Case Study of The Khlong Lat Mayom Floating market, Bang Ramat,
Taling Chan, Bangkok, Thailand)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มุ่งหมายศึกษาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของตลาดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยม ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในการทำหน้าที่ตลาดน้ำเชื่อมโยงสะท้อนภาพการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ครอบคลุมการพัฒนาด้านมนุษย์ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับบริบทภูมิศาสตร์กายภาพและทรัพยากรชุมชน ทั้งนี้ ตลาดน้ำโดยทั่วไปมีหน้าที่เพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ แต่สำหรับหน้าที่ของตลาดน้ำต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะตลาดน้ำประเภท “ตลาดจัดตั้ง” (ตลาดน้ำคลองลัดมะยม) ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้รูปแบบการวิจัยที่ผสมผสานข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม ประกอบกับเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม และถูกวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า หน้าที่สำคัญของตลาดน้ำที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากมีหน้าที่ด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยทำหน้าที่เป็น “แหล่งเรียนรู้ชุมชน” ในรูปแบบ “ตัวกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และ “ตัวกลางในการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมชุมชน” ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับต้นทุนการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงนำมาสู่ข้อเสนอจากการวิจัยที่ว่า ตลาดน้ำจะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญคือ “ทุน” ทุนมนุษย์ (วิถีการดำเนินชีวิตและการเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากชุมชนอื่น) ทุนสิ่งแวดล้อม (เป็นชุมชนที่ทำให้ความสำคัญกับการจัดการน้ำและขยะ) ทุนทางสังคม (การดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้) ทุนกายภาพ (ภูมิศาสตร์และช่องทางการเข้าถึงทั้งทางบกและทางน้ำ) และ ทุนทางการเงิน (เงินทุนสะสม เงินทุนสำรอง เงินทุนหมุนเวียนภายใต้การทำงานของสถาบันการเงินชุมชน) ทั้งนี้ ทุนของชุมชนจะผันแปรได้ตามโครงสร้างและความเป็นชุมชน ซึ่งช่วยลดภาวะความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลง หรือสร้างภูมิคุ้มกันด้านการดำรงชีพของชุมชน ตลอดจนเพิ่มกระบวนการหรือกลไกในการพัฒนาภายใต้ข้อจำกัด เพื่อนำชุมชนไปสู่ความยั่งยืน

Abstract

This research aims to study the function of the floating market for sustainable development, particularly emphasizing on Khlong Lat Mayom Floating Market. This research includes the economic, social, environmental analysis as well as the study of the inter-relationship of the floating market functions to reflect sustainable development. Such development includes; human, social, environmental, and technological development, which aligns with the geographical context and community resources. Under normal circumstances, Floating markets function is for commercial use (selling goods and services); however, the function of the floating market in developing a sustainable community especially the type called "Establishment Floating Market" (Khlong Lat Mayom Floating Market) affects the sustainability of community development. This research model uses both qualitative and quantitative data. These datas were collected through various methods that is: interview, observation, focus group, and questionnaire. All datas collected were analyzed through content analysis technique and descriptive statistics.

The research shows that floating market plays a pivotal role in economic, social and environment. Nonetheless, floating market is a community learning centre, where natural resources and culture are conserved. The correlation between roles of the floating market and community sustainable development is 0.05, which demonstrates that the floating market can accomplish its function effectively and depends on the important factor which is capital. Capital can be categorized into: a) human capital (lifestyle and farming, a unique difference from other communities), b) environmental capital (focus on water and waste management), c) social capital (the existence of cultural and educational), d) physical capital (at least two access channels, such as land and water), and e) financial capital (accumulated capital reserve fund under the operation of community financial institutions). Community capitals vary according to the structure of the community. It helps to reduce risks or act as a buffer for living, as well as enhance the process or mechanism under certain constraints to achieve sustainability.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง : หน้าที่ของตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ
คลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

Topic : Functions of the Floating Market for Sustainable Development
: A Case Study of The Khlong Lat Mayom Floating market,
Bang Ramat, Taling Chan, Bangkok, Thailand

คำสำคัญ : การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การท่องเที่ยว, ตลาดน้ำ, หน้าที่ตลาดน้ำ, คลองลัดมะยม

Key Words : Sustainable Development, Tourism, Floating Market in Thailand,
Functions of the Floating Market, Khlong Lat Mayom

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย

การตื่นตัวของชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จากผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนของการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 ส่งผลให้ประชาชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น บทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐกลายเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจถึงแนวคิด หลักการวิเคราะห์ ปัญหาของชุมชน และให้ประชาชนตระหนักว่าเป็นปัญหาร่วมกันของทุกคนในชุมชน มิใช่ของคนใดคนหนึ่ง (ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคนอื่น ๆ, 2534, น.18) เมื่อประชาชนมีความรู้สึกที่ตนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตน ประชาชนจะรับรู้ว่าคุณสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยเหตุนี้หน่วยงานภาครัฐปัจจุบันจึงนิยมปฏิบัติงานแบบ “ทำงานกับประชาชน (work with people) หมายถึง ร่วมคิด ร่วมปรึกษา และร่วมกันทำงาน ไม่ใช่ทำให้ประชาชน (work for people) แต่ฝ่ายเดียว” (จิตจำนงค์ กิติกริตติ, 2525 น.54)

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมกันทำงานด้วยตนเอง ทำให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยชุมชนเอง และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีนัยหมายถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) อันเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันที่ไม่ทำให้ผู้คน

ในอนาคตเกิดปัญหา (นิยามของคณะกรรมการ โลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา World Commission on Environment and Development ในรายงาน Our Common Future 1987 หรือ Brundtland Report) การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงสามารถเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคม เพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้บุคคลอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้าง การพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมความถึงการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ที่ระบุว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ หากมีธรรมาภิบาล ดังนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ ซึ่งการพัฒนามนุษย์ประกอบด้วย 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การสร้างความเข้มแข็ง (empowerment) อันเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างทางเลือกสำหรับบุคคลให้สามารถเป็นอิสระจากความหวาดกลัว จากสิ่งที่ขาดแคลน และให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ 2) ความร่วมมือ (co-operation) บุคคลมีความสัมพันธ์ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) ความเท่าเทียม (equity) บุคคลมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา การดูแลสุขภาพ การจัดการชีวิต และชุมชนของตนเอง 4) ความยั่งยืน (sustainability) การพัฒนาในปัจจุบัน ต้องไม่ทำลายทรัพยากรและโอกาสของคนรุ่นต่อไป แต่สร้างหลักประกันให้กับบุคคลในอนาคต สร้างอิสระจากความยากจน และมีสิทธิได้ใช้ความสามารถขั้นพื้นฐานของตน 5) ความมั่นคงและปลอดภัย (security) ในการดำรงชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการคุกคามจากโรคร้าย

นัยข้างต้น สะท้อนว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนเสมือนถูกผูกติด ยึดโยงกับหลายสิ่ง ไม่ว่าจะเป็น การเมืองการปกครอง การศึกษา การศาสนา วัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ประกอบกับการเคลื่อนอย่างเป็นพลวัตของกระแส “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community)” ด้วยเหตุนี้ ทำให้ภาครัฐที่เน้นปฏิบัติงานแบบ “ทำงานกับประชาชน” หันมากระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จากสภาพ “ท้องถิ่นภิวัตน์ (localization) สู่วิชากรระหว่างประเทศ (internationalization)” ทำให้หลายชุมชนในประเทศไทย ให้ความสนใจกับการตระหนักรู้ถึงสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อใช้เป็นต้นทุนสำคัญสำหรับการพัฒนา โดยหันกลับมาทำความเข้าใจกับชุมชนของตนเองมากขึ้น ด้วยการสืบค้น ศึกษา รักษาคุณค่า และความภาคภูมิใจ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่สามารถยึดโยงสังคมไว้ให้ยั่งยืน อีกทั้งยังสร้างความตระหนักในวัฒนธรรมที่สามารถสร้างคุณค่า และพัฒนาเป็นจุดขาย กระทั่งท้ายที่สุดสามารถเข้าสู่ระบบมาตรฐานของอาเซียนได้ ปราบกฎการณดังกล่าวทำให้หลายชุมชนในประเทศไทย

ไทย นำหลัก “การท่องเที่ยว” มาใช้เป็นเครื่องมือและกลไก เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ประกอบกับการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเอง ตามนโยบายและยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจได้มากขึ้น การพัฒนาที่เน้นความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยเครื่องมือการพัฒนาที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งไม่ลดทอนสิทธิและไม่ก่อปัญหาให้กับชุมชน เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำมาซึ่งความเท่าเทียมต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เกิดทางเลือกในการพัฒนาตามความประสงค์ของชุมชน ทำให้หลายชุมชนเลือกที่จะใช้วิถีชีวิตของชุมชนเป็นพื้นฐานสำหรับกำหนดแนวทางการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาส่วนใหญ่เน้นกระบวนการสร้างรายได้ และเพิ่มความสามารถในการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนเป็นสำคัญ และเพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งช่วยลดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด หลายชุมชนจึงได้เลือกสร้างพื้นที่ “ตลาด” ให้กลายเป็นกลไกพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากเป็นทางเลือกที่สามารถทำได้ไม่ยากนัก และสามารถกระจายรายได้ให้ชุมชนเพิ่มขึ้นได้อีกทางเลือกหนึ่ง

ปัจจุบัน “ตลาด” ในหลายชุมชนได้ปรับตัวมาเป็นกลไกพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตลาดน้ำ” ซึ่งตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทย คือ ตลาดน้ำดำเนินสะดวกหรือตลาดน้ำคลองต้นเข็ม จังหวัดราชบุรี จากนั้น เริ่มมีตลาดน้ำมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำดอนหวาย ตลาดน้ำลำพญา จังหวัดนครปฐม ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตลาดน้ำบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม ตลาดน้ำตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ตลาดน้ำร้อยปีหรือตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ตลาดน้ำอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลาดน้ำบางคล้า ตลาดริมน้ำร้อยปีหรือตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา แต่ละชุมชนจะใช้ตลาดน้ำเป็นกลไกที่แสดงบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างไร ยังคงเป็นนัยที่ต้องพิจารณาหาคำตอบในเชิงวิชาการในหลายแง่มุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่เปิดตัวสู่สายตาชาวโลกในฐานะแหล่งท่องเที่ยวมาตั้งแต่ พ.ศ.2510 จนถึงปัจจุบัน

สำหรับกรุงเทพมหานคร มีตลาดน้ำเกิดขึ้นหลายแห่ง ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือก “ตลาดน้ำจัดตั้ง” คือ ตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นตลาดน้ำจัดตั้งที่เกิดในกรุงเทพมหานคร กำเนิดเมื่อ พ.ศ.2547 ลักษณะเด่นของวัตถุประสงค์การก่อตั้งตลาดเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูคลอง และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน อีกทั้งยังมี

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีการผสานหลายแนวคิดเข้าด้วยกันไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เช่น พื้นที่เกษตร การให้ความสำคัญกับการตลาด การพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการ และเนื่องจากเป็น “พื้นที่วิจัย” ที่มีปรากฏการณ์หลากหลาย อันจะทำให้สามารถตอบโจทยวิจัยและคำถามวิจัยที่ว่า “หน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร” นัยดังกล่าวนี้จึงนำมาสู่ความสำคัญของการวิจัย

2. คำถามการวิจัย

หน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 ศึกษาหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในมิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การพัฒนามนุษย์ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การสร้างสมดุลการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยศึกษาในพื้นที่ตั้งของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม หมู่ที่ 15 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยทิศเหนือติดกับบริเวณตลาดโซน 2 ทิศใต้ติดกับคลองบางพรหม ทิศตะวันออกติดกับตลาดโซน 3 และสระบัวตลอดแนวจนถึงคลองบางพรหม และทิศตะวันตกติดกับตลาดฝั่งตรงข้ามตลอดแนวคลอง จนถึงคลองบางพรหม

4.3 ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าของตลาด พ่อค้าแม่ค้าทั่วไป ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ และนักท่องเที่ยว ตลอดจนถึงคนที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลจากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้เป็นการศึกษาสองส่วนสำคัญ ได้แก่ หน้าที่ตลาดน้ำ และความสัมพันธ์เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ ดังนี้

5.1 ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการวิจัย

5.1.1 เกิดการระดมทุนสู่ชุมชนและสร้างพลังขับเคลื่อนการพัฒนาโดยชุมชนเพื่อชุมชน เกิดอาชีพและรายได้ ทั้งกับเกษตรกร กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า และประชาชนของชุมชน อีกทั้งยังได้เข้าใจบทบาทของตนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน

5.1.2 ชุมชนสามารถปรับตัวเพื่อสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น เกิดแรงขับเคลื่อนพลังชุมชน ได้ผู้นำชุมชน สามารถวิเคราะห์และวางแนวทางในการสร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนยังเข้าใจถึงศักยภาพ ปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่ชุมชน

5.1.3 เกิดแนวทางในการวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของการพัฒนาให้กับพื้นที่ชุมชนอื่นที่ต้องการนำแนวทางการจัดการผ่านกลไกของตลาดน้ำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพื้นที่ของตน

5.2 ประโยชน์ที่เอกชนหรือเจ้าของตลาดจะได้รับจากการวิจัย

5.2.1 สามารถรับรู้สถานการณ์ของตลาดน้ำ และปรับกลยุทธ์การบริหารจัดการตลาดให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ดีขึ้น

5.2.2 สามารถวางแผนการตลาดเพื่อให้สอดคล้องกับอุปสงค์ (demand) และอุปทาน (supply) ตลอดจนการพัฒนารูปแบบสินค้าและเทคนิคการประชาสัมพันธ์ ในพื้นที่ตลาดแต่ละโซน

5.3 ประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการวิจัย

5.3.1 นักท่องเที่ยวจะได้รับบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น ทั้งสินค้าและบริการ ตลอดจนการเรียนรู้ในพื้นที่รอบตลาดน้ำคลองลัดมะยม

5.3.2 นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับบรรยากาศชุมชนริมคลองและพื้นที่สวนสีเขียว ล้ำคลองที่สะอาด และการจัดการขยะ ซึ่งทำให้เกิดทัศนียภาพที่เหมาะสมแก่การมาท่องเที่ยวและเยี่ยมชม

5.4 ประโยชน์ที่หน่วยงานภาครัฐจะได้รับจากการวิจัย รักษาและส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนในชุมชน เพื่อป้องกันการรุกคืบของธุรกิจทุนนิยม และภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นสามารถนำเอาโมเดลจากการวิจัยไปใช้เพื่อการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเสมอภาค และนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง

6. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่ว่า “หน้าที่ของตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

6.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและตลาดน้ำ

การวิจัยเรื่องหน้าที่ของตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและแนวคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ โดยผู้วิจัยเริ่มทำความเข้าใจความหมายของชุมชน ลักษณะของชุมชน ตลอดถึงลักษณะชีวิตคุณภาพชีวิตชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับตลาด ประกอบด้วย หน้าที่และความหมายของตลาด ส่วนประสมทางการตลาด ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำ จากการศึกษาลักษณะของชุมชนโดยรวมแล้ว ทำให้ทราบว่าชุมชนแต่ละชุมชนมีลักษณะสำคัญด้วยกันทุกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชนบท ชุมชนเมือง หรือชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท อย่างไรก็ตาม อาจจำแนกประเภทของชุมชน เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างของชุมชนชนบท ชุมชนเมือง และชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทมากขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อเกิดของตลาดน้ำ โดยสรุปได้ว่าประกอบด้วย ลักษณะภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ลุ่มมีแม่น้ำลำคลองที่ตั้งชุมชนในบริเวณใกล้เคียงกัน ซึ่งจะมีผลต่อการขยายตัวของตลาดน้ำ ด้านเส้นทางคมนาคม ต้องมีการใช้เรือสำหรับสัญจรทางน้ำและด้านอาชีพ หากมีอาชีพแตกต่างกันก็จะเกิดการแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าสภาพพื้นที่ตั้งส่วนใหญ่จะมีลำคลองไหลผ่าน ลำคลองเหล่านี้จะไหลสู่แม่น้ำสายใหญ่ที่มีการสัญจรของคนในและคนนอกท้องถิ่น อาจเป็นคลองธรรมชาติ คลองขุด คลองลัด คลองเชื่อมแม่น้ำ ซึ่งภาคกลางของไทยมีระบบนิเวศที่เหมาะสมต่อการเกิดตลาดน้ำมากที่สุด

6.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การวิจัยเรื่องหน้าที่ตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากจะทำความเข้าใจประเด็นเกี่ยวกับชุมชนแล้ว ยังต้องเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือลักษณะการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ อย่างเช่นกรณีการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ทบทวนความเป็นมาและการท่องเที่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางในการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ มุ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านสังคม เศรษฐกิจและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ที่ไม่ได้เน้นแค่การเพิ่มปริมาณการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม อันนำไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในระยะยาวต่อไปได้ อีกทั้งตลาดน้ำ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ชุมชนยั่งยืนด้วยเช่นกัน

6.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง รูปแบบของการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต ต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง” (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs) ภาษาอังกฤษเรียกว่า Sustainable Development โดยสมัชชาโลกจาก World Commission on Environment กำเนิดขึ้นจากรายงานเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Bruntland Report หรือ Our Common Future)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2541) ได้อธิบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง จะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ มีดุลยภาพ (balance) บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อสามารถพึ่งตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน” สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมุนี (ประยูร ฐมภูมิจิตโต, 2542) ซึ่งกล่าวถึงคำว่า ภาวนา กับ พัฒนา ซึ่งให้ความหมายคำทั้งสองนี้ว่า พัฒนา หรือ วัฒนา หมายถึง การเติบโต ซึ่งอาจยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืนก็ได้ ส่วนภาวนา หมายถึง เจริญ โดยเป็นความ

เจริญที่ยั่งยืน มีการควบคุมและกำหนดเป้าหมาย ใช้ในการพัฒนามนุษย์ คือ กายภาวนา จิตภาวนา สติภาวนา และปัญญาภาวนา โดยการพัฒนายั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สัมพันธ์กับมนุษย์ เป็นการพัฒนาที่สัมพันธ์กับโลกและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์ยังคงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปเพื่อการสร้างสันติสุขของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ อีกทั้งมีการศึกษาเป็นกลไกในการดำเนินการ และมีหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ โดยใช้วิถีชีวิตของคนเป็นฐานความคิดในการพัฒนา กล่าวคือ มุ่งไปที่การพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตของบุคคล ชุมชน และสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมให้ดำรงอยู่ด้วยดีต่อเนื่องเรื่อยไป

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม ของ ธรรมนูญ ศรีสวัสดิ์ 2) การปรับตัวเพื่อคงอยู่ของชุมชนเกษตรแบบสวนยกร่องในเขตต่อเมืองของ ประสงค์ จาพรัตน์พงศ์ 3) การสื่อสารชุมชนท่องเที่ยวยั่งยืนของ พลอยชมพู จิตติยาภรณ์ 4) ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดน้ำคลองลัดมะยม ของ สมหมาย เสถียรธรรมวิทย์ 5) การเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวและการจัดการตลาดน้ำคลองลัดมะยม ของจิตรา อนุศาสนนันท์

7. ระเบียบวิธีการวิจัย

หน้าที่ของตลาดน้ำกับการพัฒนายั่งยืนของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาที่ผสมผสานข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน จากแหล่งข้อมูลทั้งแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบสามเส้า ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนที่แสดงถึงความยั่งยืนด้านการพัฒนาความพร้อม หรือศักยภาพของชุมชน ข้อมูลที่แสดงถึงบทบาทและการดำเนินการบริหารจัดการตลาดน้ำคลองลัดมะยม รวมถึงข้อมูลในการพัฒนาชุมชนภายใต้การจัดการรูปแบบตลาดน้ำ วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อสรุปและตอบคำถามและวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย

7.1 แหล่งข้อมูล เทคนิค และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากคำถามการวิจัยเน้นเกี่ยวกับหน้าที่ของตลาดน้ำที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มดำเนินการวิจัยจากการศึกษาหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับ “ความเป็นมาของตลาดน้ำคลองลัดมะยม” “ข้อมูลรายงานประจำปีเกี่ยวกับชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม” โดยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากเอกสาร ทั้งที่ทางชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมบันทึกไว้ และข้อมูลที่อยู่ในระบบเครือข่าย จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้ากับแหล่งข้อมูล ซึ่งมีทั้งกายภาพ และบุคคล ด้วยเทคนิคที่หลากหลาย ได้แก่

7.1.1 เทคนิคการสังเกต (observation) โดยเข้าสู่ชุมชนคลองลัดมะยมในฐานะของนักท่องเที่ยวเพื่อสังเกตการณ์สภาพแวดล้อมของชุมชนและตลาดน้ำคลองลัดมะยม สังเกตกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนคลองลัดมะยม สังเกตการจัดการพื้นที่ภูมิทัศน์ และการปฏิสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนคลองลัดมะยม และประชาชนหรือนักท่องเที่ยวภายนอกชุมชน

7.1.2 เทคนิคการสัมภาษณ์ (interview) โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชนและตลาดน้ำคลองลัดมะยม ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สังเกตปฏิกิริยาท่าทางต่อการตอบคำถาม การแสดงหรือเสนอความคิดเห็นและความรู้สึกที่แสดงออก ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เป็นเวลา 2 เดือน โดยบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตลาดน้ำคลองลัดมะยม ซึ่งผู้วิจัยจะจงเลือกบุคคล 8 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนเจ้าของตลาดน้ำ ตัวแทนแม่ค้านอกชุมชน ตัวแทนแม่ค้าจากชุมชน ตัวแทนชาวบ้านที่อาศัยในชุมชน ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนนักท่องเที่ยว ตัวแทนอาสาสมัคร

7.1.3 เทคนิคการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มสมาชิกสภาเกษตรกรชุมชน ซึ่งมีบทบาทในงานอนุรักษ์ทรัพยากรภายในชุมชน รวมทั้งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินงานของตลาดน้ำคลองลัดมะยม โดยเน้นให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอหรือความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการตลาดน้ำ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของกรรมการด้วย

7.1.4 เทคนิคการสอบถาม (questionnaire) และเครื่องมือในการวิจัยที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยออกแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้า และประชาชนทั่วไป ในส่วนเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามหลักวิชาการ โดยเริ่มจากการกำหนดโครงสร้างตัวแปรที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกแบบระบบวิธีการวัดหรือจัดกระทำกับข้อมูล และเทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประเภทกลุ่มคนที่เข้ามาใช้บริการตลาด (นักท่องเที่ยว/พ่อค้าแม่ค้า/นักกิจกรรม/นักวิชาการ) และวัตถุประสงค์ของการมาใช้บริการ ซึ่งผู้วิจัยออกแบบให้อยู่ในรูปแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเพื่อให้สะดวกต่อการตอบของกลุ่มตัวแทนผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่ของตลาด และเศรษฐกิจของตลาดน้ำคลองลัดมะยม ความเหมาะสมของสินค้า ราคา และบริการ ความเหมาะสมของขนาดและการจัดการพื้นที่ จำนวนสินค้ากับนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงตลาด สิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำคลองลัดมะยม ลักษณะทางกายภาพของตลาดน้ำ ได้แก่ ความสะดวกในการคมนาคม ท่าเลที่ตั้ง สาธารณูปโภค การจัดการพื้นที่ จำนวนประชาชนที่เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ การจัดการขยะ ตลอดจนถึงกฎระเบียบในการใช้พื้นที่ตลาด และการบริการอื่นๆ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่น/ด้อยของตลาด รูปแบบการจัดการตลาดน้ำ ปัญหาที่พบ ข้อเสนอแนะ และประเด็นที่ต้องการให้ปรับปรุง เป็นลักษณะปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้อาศัยเครื่องมือหลายอย่างเพื่อประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ ก) เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ ข) สมุดบันทึก สำหรับจดบันทึกประเด็นสำคัญและสิ่งที่สังเกตเห็นจากการลงพื้นที่ ค) กล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกภาพเหตุการณ์ บุคคล และสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และ ง) ตัวผู้วิจัย เพื่อเก็บรวบรวมและประมวลผลข้อมูลเพื่อสร้างสมมติฐานการวิจัยชั่วคราวระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

7.2 การเก็บรวบรวมและการจัดการข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ล่วงหน้าในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2557 และนำข้อมูลบางส่วนมารวบรวมเพื่อเสนอเค้าโครงการวิจัยในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2558 และได้ลงพื้นที่สำรวจพร้อมกับเก็บข้อมูลอย่างจริงจัง ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2558 เป็นต้นมา โดยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือประกอบหลายลักษณะ ดังนั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงต้องออกแบบกระบวนการในการดำเนินการเก็บรวบรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 ส่งหนังสือติดต่อกับทางตลาดน้ำคลองลัดมะยม และชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย (กุมภาพันธ์ พ.ศ.2558)

7.2.2 ลงพื้นที่ชุมชน โดยเริ่มสร้างสัมพันธภาพด้วยการเป็นนักท่องเที่ยวในการสำรวจกายภาพของตลาดน้ำคลองลัดมะยม (กุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ.2558)

7.2.3 ลงพื้นที่ชุมชน ในฐานะของการเป็นนักวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อทำการสัมภาษณ์ (ระดับลึก) และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ พร้อมกันนี้เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและตลาดน้ำคลองลัดมะยม (มีนาคม – กรกฎาคม พ.ศ.2558)

7.2.4 ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของประเด็นและเนื้อหา และจัดการข้อมูลด้วยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้ตามกรอบแนวคิด อันประกอบด้วยส่วนของหน้าที่ตลาด ได้แก่ หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และส่วนประเด็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนามนุษย์ ชุมชนหรือสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยประเมินความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้ว่าครบถ้วนทุกประเด็นและมีเนื้อหาเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลมากน้อยเพียงใด (กรกฎาคม – สิงหาคม พ.ศ.2558)

7.3 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมได้มาจากเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม นำมาจัดหมวดหมู่และใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ ตีความ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา หรือแผนผังสรุปตามกรอบการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของหน้าที่ตลาดน้ำด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ด้านการพัฒนามนุษย์ ชุมชนหรือสังคม สิ่งแวดล้อม และนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี เพื่อเชื่อมโยงสู่การอธิบายความสัมพันธ์ของการพัฒนา

ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) อันเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากหลายแหล่งที่มา ที่มีความแตกต่างในช่วงเวลา สถานที่ บุคคล รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์แล้วตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้อง แม่นยำของผลการวิเคราะห์

8. ผลการวิจัย

การวิจัยหน้าที่ของตลาดน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน ได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยหลัก 2 ข้อ ได้แก่ 1) การศึกษาหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และ 2) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

8.1 หน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สรุปตามกรอบการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน รายละเอียดปรากฏดังต่อไปนี้

8.1.1 หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ โดยการเป็นตลาดชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ที่ต้องการเยี่ยมชมวิถีชาวลอง ซึ่งภาวะของการเป็นตลาดยังเป็นการบริหารจัดการจากเจ้าของตลาด การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนยังมีน้อย ส่วนด้านการท่องเที่ยว ถือเป็นจุดสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสความเป็นชุมชน ลักษณะเด่นคือสภาพพื้นที่ที่มีลำคลองลัดมะยมไหลผ่าน สามารถล่องเรือเที่ยวชมบ้านเรือนและสถานที่สำคัญของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยหน้าที่ทั้งสองส่วนเป็นกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่สมดุล ซึ่งความสมดุลนี้เป็นเครื่องมือพิจารณาลักษณะการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน

8.1.2 หน้าที่ด้านสังคม เนื่องจากประวัติชุมชนเป็นพื้นที่ปลูกเครื่องต้มยำ และเป็นพื้นที่เกษตรร่องสวน สร้างเศรษฐกิจชุมชนผ่านกลไกตลาด และเอกลักษณ์ของสินค้าชุมชนบางประเภท โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มาจากสวนโดยตรงการจัดการตลาดดำเนินควบคู่กับการดูแลระบบนิเวศ

และอนุรักษ์ลำคลอง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญต่อการท่องเที่ยว หากคลองเน่าเสียเสื่อมโทรมย่อมส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวตลาดน้ำแห่งนี้แน่นอน

8.1.3 หน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชนได้เปิดรับโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสะท้อนภาพของการนำเครื่องมือหรือเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาร่วมจัดการพื้นที่ เช่น การอนุรักษ์คลองโดยการสร้างเครื่องตะบันน้ำเพิ่มออกซิเจน เรือคูตะกอนเลน เรือเก็บขยะ และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการลำคลองด้วยการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ใช้เครื่องมือเก็บพื้กัก และวิเคราะห์ปัญหาและเส้นทางน้ำชุมชนเพื่อกำหนดพื้นที่ดำเนินการชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมและตระหนักรู้ถึงบริบทพื้นที่ร่วมกันทั้งหมดนี้ สะท้อนความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันต่อการพัฒนาชุมชนในภาวะสมดุล ซึ่งจะสามารถสร้างความอยู่ดีมีสุขกับคนในชุมชน และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดขึ้น

สรุปได้ว่าหน้าที่สำคัญของตลาดน้ำคลองลัดมะยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนคือ หน้าที่ในการเป็น“แหล่งเรียนรู้ชุมชน” ในรูปแบบ “ตัวกลางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และ “ตัวกลางในการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมชุมชน” อีกทั้ง เป็นตลาดน้ำที่มีความเติบโตด้านเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2547 จนถึงปัจจุบัน มีลักษณะทางกายภาพของคลองที่ต่อเชื่อมกับหลายพื้นที่ โดยตลาดน้ำคลองลัดมะยมยังคงทำหน้าที่พื้นฐานของการเป็นตลาดชุมชน โดยเน้นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ปัจจุบันตลาดน้ำคลองลัดมะยมมีพื้นที่เชิงกายภาพแบ่งเป็น 6 โชน โดยพื้นที่ตลาดโชน 1 และ โชน 2 เกิดจากประชาชนในชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม ซึ่งประสานและดำเนินงานร่วมกันด้วยการให้พื้นที่โชนดังกล่าวเป็นพื้นที่ร่วมขาย เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ให้ประชาชนในชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมได้พบปะพูดคุยกันมากกว่าพื้นที่อื่น กระทั่งมีการขยายตัวเพิ่มเข้าของพื้นที่ (เอกชน) และจัดการตลาดเป็นโชน 3 4 5 และ 6

อย่างไรก็ตามยังคงมีกลไกการบริหารจัดการตลาดน้ำคลองลัดมะยมร่วมกันทุกโชน ในการดูแลระบบนิเวศและอนุรักษ์คลองลัดมะยม ด้วยการจัดให้มีทำถังบำบัดน้ำ มีการรณรงค์ไม่ทิ้งขยะลงคลอง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบกับชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม ส่วนการเข้าถึงตลาดน้ำแห่งนี้ ทั้งประชาชนภายในชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม และประชาชนจากภายนอกสามารถเข้าสู่พื้นที่ได้ทั้งทางบกและทางน้ำ (ส่วนใหญ่หากเป็นผู้ที่ต้องการมาตลาดน้ำคลองลัด

มะยมจากภายนอก จะเข้าสู่พื้นที่ทางบก) ที่สำคัญประชาชนทั้งภายใน และภายนอกชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม สามารถร่วมขาย และช่วยกันดูแลระบบนิเวศในลำคลองลัดมะยมได้ ภายใต้ระบบและกลไกการบริหารจัดการตลาดของแต่ละโซน ทำให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกิดจาก “การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ได้อย่างยั่งยืนต่อไปอีกหลายชั่วอายุคน

สำหรับการพัฒนามิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อม และมิติเทคโนโลยี สรุปได้ว่า เศรษฐกิจของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม เป็นเศรษฐกิจบนฐานการเกษตร กล่าวคือ สินค้าที่ขายส่วนใหญ่ในตลาดน้ำคลองลัดมะยมเป็นสินค้าภาคการเกษตร (พืช ผัก สำหรับทำเครื่องแกงต้มยำ) และผลไม้พันธุ์เฉพาะที่มีในพื้นที่ แต่สินค้าที่กำลังเป็นที่นิยมของประชาชนจากภายนอกพื้นที่ คือ “การท่องเที่ยว” ดังนั้นการหมุนเวียนของเงินทุนยังคงเป็นการหมุนเวียนภายในชุมชน ภายใต้ระบบการซื้อขาย และการแบ่งปันผลสมรสกัน

นอกจากนี้ ระบบสถาบันการเงินชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม ทำให้การกำหนดราคาสินค้าเป็นการกำหนดตาม “ความต้องการของผู้ซื้อ-ผู้ขาย อย่างเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน” เนื่องจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภคสินค้าดังกล่าวในตลาดน้ำคลองลัดมะยม ส่วนใหญ่ยังเป็นประชาชนในชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม (พื้นที่โซน 1 และ 2 ขณะที่พื้นที่โซน 3 4 5 และ 6 เน้นขายสินค้าจากผู้ขายหรือผู้ผลิตที่มาจากภายนอกชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม) ขณะเดียวกัน นักท่องเที่ยวไม่ได้บริโภคสินค้าดังกล่าวมากนัก หากแต่เน้นบริโภค “การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่ ผ่านการท่องเที่ยวชุมชน” นอกจากนี้ ยังพบว่าชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมได้พัฒนาทักษะเทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ๆ เพื่อช่วยจัดการ พื้นฟู และอนุรักษ์กายภาพคลองบริเวณตลาดน้ำคลองลัดมะยมและเส้นคลองที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการดูแลคอนกรีต การขุดลอกคลอง เพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศน์ภายในชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม ทั้งนี้ นายเชิงเศรษฐกิจสังคม หากพิจารณาผ่านแนวคิดส่วนสมทางการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าส่วนใหญ่ในตลาดน้ำคลองลัดมะยม มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามโซนพื้นที่ โดยผู้ซื้อ-ผู้ขาย ในตลาดโซนที่ 1 และ 2 เป็นคนในชุมชน ขณะที่ตลาดโซน 3 4 5 และ 6 บริหารจัดการโดยคนจากภายนอก ซึ่งเป็นเจ้าของตลาด ทำให้ผู้ขายหรือพ่อค้า-แม่ค้า เป็นประชาชนจากภายนอกชุมชนเช่นกัน โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาจำหน่าย เน้นสินค้าหลากหลายชนิด ที่นำเข้ามาจาก

ภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม กลับมุ่งเน้น “การท่องเที่ยว” ตามธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนชุมชนคลองลัดมะยมเป็นหลัก โดยลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเยี่ยมชมตามจุดเชื่อมต่อของกายภาพภายนอกพื้นที่ชุมชน การบริหารจัดการกายภาพพื้นที่ และการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถส่งผลทำให้ตลาดน้ำคลองลัดมะยมแห่งนี้ มีการเติบโตของตลาดมายาวนานหลายปี ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเดินหน้าไปพร้อมกันทุกส่วน ชุมชนจึงดำเนินงานภายใต้หลักคิดของการให้ความสำคัญต่อสมดุลสิ่งแวดล้อม อย่างการเชื่อมการทำงานไปยังสายคลองบริเวณใกล้เคียง และดูแลระบบนิเวศชุมชนให้สมดุลกับภาวะการเติบโตของตลาดน้ำมาโดยตลอด

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญคือชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของกายภาพที่เป็นลูกคลองของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการทำให้ชุมชนมีเครือข่ายจากภายนอก ช่วยให้ชุมชนดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสการพัฒนามัยใหม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายการสื่อสาร (ตลาดสดสนามเป้า รายการทีวี ฯลฯ) เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน (ชุมชนภายนอก) เครือข่ายสื่อสมัยใหม่ (เฟซบุ๊ก อินเทอร์เน็ต ฯลฯ) หรือแม้แต่ประชาชนในชุมชนอื่นๆ ที่อาศัยตามแนวคลอง ซึ่งรับรู้ เข้าใจ ตลอดถึงเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ (รณรงค์ไม่ทิ้งขยะ ติดตั้งถังดักไขมัน เก็บขยะ ฯลฯ) และเชื่อมต่อการท่องเที่ยวทางน้ำร่วมกับชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม

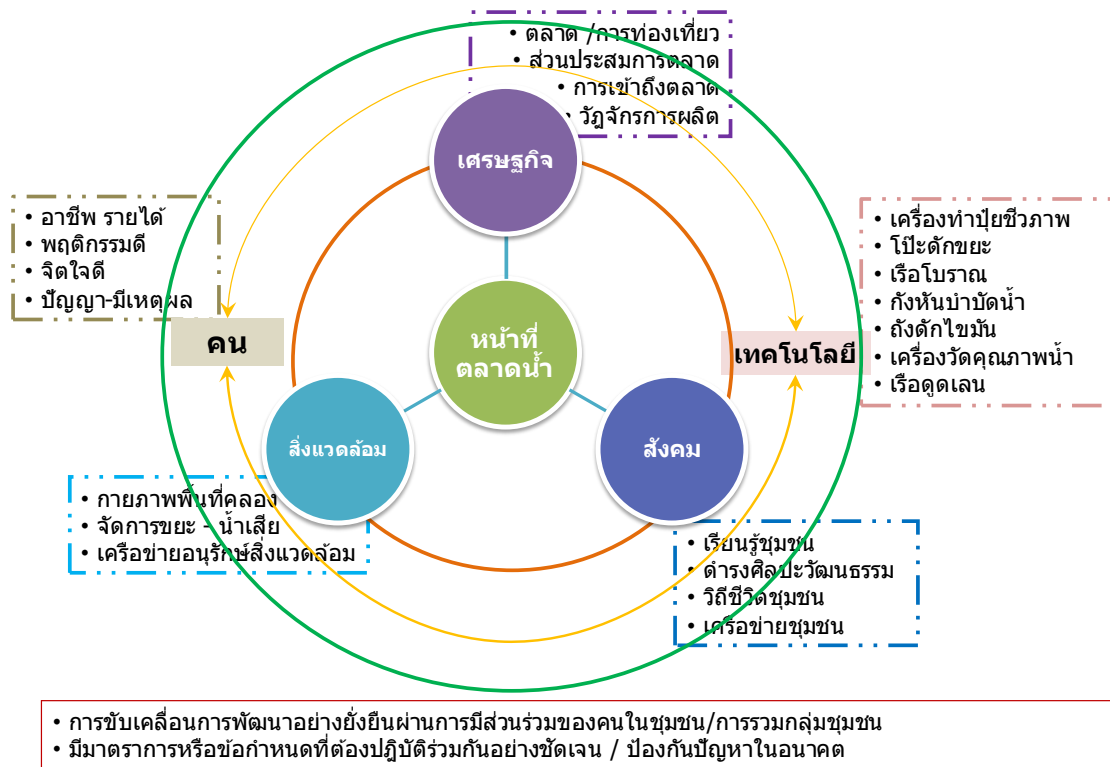
8.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม แม้จะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงและเติบโตขึ้นของพื้นที่ตลาด ขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมด้วย และยังกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน โดยเป็นพื้นที่สร้างรายได้จากกิจกรรมหลากหลายให้กับชุมชน แต่ใช่ว่าจะไม่เกิดผลกระทบด้านลบ ซึ่งจากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นที่ พบข้อสังเกต คือการดำเนินกิจการตลาดยังคงเป็นการจัดการโดยเจ้าของตลาดแต่ละโซน ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ค้าและเจ้าของตลาด การบริหารเป็นแบบแยกส่วนตลาดของใครก็คนนั้นจัดการ มีลักษณะเชิงพาณิชย์สูง อีกทั้งเจ้าของตลาดมุ่งเน้นผลกำไรมากกว่าการอนุรักษ์ธรรมชาติและการพัฒนาชุมชน การเปิดโอกาสให้คนภายนอกเข้ามามีกิจกรรมและผลประโยชน์จากตลาดน้ำมากขึ้น ทำให้ชุมชนขาดเอกลักษณ์ต่อการพัฒนาพื้นที่ ตัวอย่างจะเห็นได้จากสินค้าที่ขายในพื้นที่ตลาด ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่นำเข้ามาจาก

ภายนอก จึงเป็นภาวะที่ไม่สามารถสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ได้เท่าที่ควร ในขณะที่นักท่องเที่ยวคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และโยยหาความเป็นชุมชนชาวสวน ชุมชนริมน้ำ ชุมชนที่มีความเป็นท้องถิ่นสูงขึ้นไป ในอนาคตอาจมีผลกระทบต่อรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน

นอกจากนี้ สินค้าที่ชาวบ้านนำเข้ามาขายในตลาดน้ำ มีทั้งผลผลิตเกษตรจากสวน ซึ่งมีทั้งสวนตัวเอง และจากการรับซื้อมาขาย และสินค้าประเภทอาหารคาวหวานของคนไทยภาคกลาง หรืออาหารไทยพื้นบ้าน แต่มีจำนวนผู้ค้าจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับคนจากภายนอก ดังนั้นการกำหนดมาตรการเพื่อช่วยเหลือหรือเอื้อประโยชน์กับคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการสำรวจพื้นที่พบว่า ชุมชนคลองลัดมะยมยังขาดการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการชุมชน การดำเนินงานเป็นแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย แต่ต่างคนต่างทำ แต่ด้วยคนในชุมชนมีความเป็นเครือญาติกัน จึงง่ายต่อการประนีประนอม คนที่มาขายสินค้าในตลาดบ้างเป็นคนจากคลองบางพรหม บ้างเป็นคนจากคลองบางระมาด และพื้นที่ใกล้เคียง

จากการวิเคราะห์เนื้อหา สามารถสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำคลองลัดมะยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า มีความสอดคล้องกับต้นทุนการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขยายความได้ว่า ตลาดน้ำคลองลัดมะยม จะทำหน้าที่ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างสมบูรณ์ ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญคือ “ทุน” ทั้งทุนมนุษย์ (วิถีการดำเนินชีวิตและการเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากชุมชนอื่น) ทุนสิ่งแวดล้อม (เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการจัดการน้ำและขยะ) ทุนทางสังคม (การดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้) ทุนกายภาพ (ช่องทางการเข้าถึงอย่างน้อยสองทางเช่น ทางบก และทางน้ำ) และทุนทางการเงิน (เงินทุนสะสม เงินทุนสำรอง เงินทุนหมุนเวียนภายใต้การทำงานของสถาบันการเงินชุมชน) ซึ่งทุนของชุมชนจะผันแปรตามโครงสร้างและความเป็นชุมชน เพื่อลดภาวะความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกันด้านการดำรงชีพ ตลอดจนเพิ่มกระบวนการหรือกลไกในการพัฒนาภายใต้ข้อจำกัดเพื่อนำชุมชนไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม จึงต้องผสมผสานระหว่างมิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม และมิติสังคมเข้าด้วยกัน

ภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของตลาดน้ำกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม มีการเปลี่ยนแปลงและเติบโตของพื้นที่ตลาดตลอดมา อันส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน เพราะสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้กับชุมชน โดยมีตลาดน้ำคลองลัดมะยมเป็นกลไกการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมและภายนอกชุมชนตามเส้นทางที่ต่อเนื่องกัน แต่ทั้งนี้ “การบริหารจัดการบนความไว้วางใจต่อผู้นำชุมชน” ยังคงเป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนแนวคิด หลักการ และมุมมองต่อการพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม โดยเน้นการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ทำให้พื้นที่ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมแห่งนี้ สามารถดำรงเอกลักษณ์ของพื้นที่ ให้เกิดความแตกต่างจากพื้นที่อื่นไว้ได้ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายจากภายนอก และการเข้ามาใช้งานพื้นที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยมมากขึ้นทุกปี ชุมชนจำเป็นต้องปรับตัวและสร้างโอกาสจากการเปลี่ยนแปลง สะท้อนให้เห็นจากการปรับวิถีการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้น สร้างพื้นที่หรือตราสินค้าชุมชน สร้างกระบวนการกลุ่มหรือการมีส่วนร่วมทุกด้าน สร้างวิธีการหรือทางเลือกสำหรับบริหารจัดการตลาด โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้ขายหรือผู้ผลิตจากภายนอกชุมชน ซึ่งขายสินค้าและบริการในตลาดโซนที่ 3 4 5 และ 6

จากข้อสรุปผลการวิจัย สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม นอกจากจะทำหน้าที่เป็นตลาดแล้ว ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกายภาพเป็นเอกลักษณ์ และสามารถดึงดูดความต้องการด้านการท่องเที่ยวได้มากกว่าเข้ามาเพื่อซื้อขายสินค้าในตลาด แต่สินค้าในตลาดเป็นความต้องการรองที่ขาดไม่ได้สำหรับการท่องเที่ยวเช่นกัน นำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม ดังต่อไปนี้

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม

ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมควรกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ รวมถึงระเบียบหรือข้อปฏิบัติ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันได้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นเครื่องมือเสริมตัวแปรหลัก “ผู้นำ” ให้สามารถพัฒนาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมไปได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งมีกลไกการสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน เช่น ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจที่เน้นพัฒนาเป็นระบบสหกรณ์ หรือวิสาหกิจชุมชน การรวมกลุ่มเชิงนิเวศวิทยาที่เน้นการร่วมกันบริหารจัดการกายภาพสิ่งแวดล้อม ภู คลอง ความสะอาด

9.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรช่วยรักษาและส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนในท้องถิ่น ด้วยคนในท้องถิ่นหรือชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมเป็นหลัก เพื่อป้องกันการรุกคืบของธุรกิจทุนนิยม นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นควรนำโมเดลจากวิจัยนี้ไปใช้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นรอบข้างตลาดน้ำคลองลัดมะยม อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน สร้างพลังขับเคลื่อนการพัฒนาโดยชุมชนเพื่อชุมชน เกิดอาชีพ และรายได้ ทั้งกับเกษตรกร กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า และประชาชนของชุมชน ได้เข้าใจบทบาทของตนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ชุมชนสามารถปรับตัวเพื่อสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนา และสามารถวิเคราะห์แนวทางสร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ตลอดจนพัฒนารูปแบบสินค้าและเทคนิคการประชาสัมพันธ์ ในพื้นที่ตลาดแต่ละโซน จะส่งผลให้ประชาชนภายนอกพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยมและนักท่องเที่ยวได้รับบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น

9.3 ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาครั้งต่อไป

ศึกษาการสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นกับพื้นที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยม จะทำให้การทำหน้าที่ของตลาดน้ำสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนอีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกัน “มาตรฐานการท่องเที่ยว” ในลักษณะที่เกี่ยวข้องจะเป็นเสมือนกลไกป้องกันผลกระทบของเศรษฐกิจทุนนิยมจากภายนอกชุมชน นอกจากนี้ การศึกษาการพัฒนาชุมชนด้วยระบบ “ธุรกิจเพื่อชุมชนและสังคม” เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจ และเป็นแนวทางนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการในชุมชนมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). *การพัฒนาคุณภาพชีวิต. การศึกษากำหนดดัชนีคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ.

กองนโยบายและแผนงาน สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2556). *การจัดการขยะ น้ำเสีย และสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิดชุมชนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Bangkok Green Community)*. กรุงเทพฯ: ทัพบกทองการพิมพ์.

ชาย โพธิ์สิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

นิพนธ์ คันธเสวี. (2525). *คุณภาพชีวิตสำหรับสังคมไทย*. โรงแรมสยามเมเชอร์ รีสอร์ท พัทยา วันที่ 19-21 เมษายน 2527, เรื่องภาวะสังคมไทย การสัมมนาระดับชาติ. ชลบุรี: ผู้แต่ง.

บุญยสฤกษ์ อเนกสุข. (2552). *การท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน*. ใน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, คณะศิลปศาสตร์, “การท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน” เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการด้านการท่องเที่ยว วันที่ 17-19 กรกฎาคม 2552. เชียงใหม่: ดาวคอมพิวกราฟิก. ผู้แต่ง.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2549). การพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง
- มะเคื้อ เสมอ. (2532). คุณภาพชีวิต: ชีวิตที่มีคุณภาพ. วารสารแนะแนว. 7: หน้า 5-6
- ราตรี โตเฟ่งพัฒน์. (2543). ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานครพร้าว.
- วุฒิสภาไทย, คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการกีฬา. (2540). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคของการค้าเสรี, กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์. (2553). ตลาดน้ำ : นวัตกรรมท้องถิ่นในปริบทสมัยใหม่. ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, “ถิ่นฐานบ้านเรือนในวิถีไทย” วันที่ 12 กันยายน 2552.
- ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย. (2549). แนวทางการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สนธยา พลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. สำนักนายกรัฐมนตรี กรุงเทพฯ.
- สินธุ์ สโรบล. (2550). ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- อนุช อาภาภิรม. (2545). การพัฒนาอย่างยั่งยืน คำตอบอยู่ในความหลากหลาย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา. รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- อุคม เขยกีวงส์ และคณะ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : แสงดาว
- Aronsson, Lars. (2000). *The Development of Sustainable Tourism*. London: Continuum.

Charles P. Loomis and beegle. (1957). *Rural Sociology the Strategy of change*. New York: Prentice Hall.

DFID. (1999). *Livelihood Approaches Compared. A brief comparison of the livelihoods approaches of the UK Department for International Development (DFID), CARE, Oxfam and the United Nations Development Programme (UNDP)*. UK.

Swarbrook. J. (1998). *Sustainable Tourism Management*. New York: CABI Publishing.

จรินทร์ บุญมัธยะ. (2554). บรรณาธิการ. *ชนบทกับเมืองสู่ความอยู่ดีมีสุข*. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา. ภาพพิมพ์.

ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. (2542). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *มิติชุมชน: วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน: พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วิทยานิพนธ์

กฤษฎา สุริยวงศ์. (2549). *การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพรงพง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์, สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ.

พลอยชมพู ฐิติยาภรณ์. (2553). *การสื่อสารชุมชนท่องเที่ยวยั่งยืน:กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาสื่อสารมวลชน.

จิตรา อนุศาสนนันท์. (2555). *การเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวและการจัดการตลาดน้ำคลองลัดมะยม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.

ธนธรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2552). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการประกอบการ.

สมหมาย เสถียรธรรมวิทย์. (2554). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดน้ำคลองลัดมะยมในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, คณะบริหารธุรกิจ, สาขาการตลาด.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กองนโยบายและแผนงาน/ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2556). *โครงการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://bangkok-green2014.blogspot.com/p/blog-page.html>

กองนโยบายและแผนงาน สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2556). *แนะนำโครงการชุมชนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Bangkok Green Community)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2558, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=5HXg59NkK3s>

โครงการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชนด้วยชุมชน. (2556). สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2558, จาก www.prd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=49323

จิระภรณ์ ตันติชัยรัตนกู. (ม.ม.ป.). *หน้าที่ทางการตลาด*. เอกสารประกอบสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2558, จาก <http://stouonline.stou.ac.th/courseware/courses/management/content/modules/market%20module2.pdf>

ชวน ชูจันทร์ และตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (2558). *ประวัติที่มาของตลาดน้ำคลองลัดมะยม (ฉบับย่อ)* เปิดให้แขกผู้เยือนจาก UN ได้รับชมวันที่ 3 เมษายน 2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2558, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=NQeun4cb3Jw#t=60>

ไทยโพสต์. (2558). *คอลัมน์: มองเมือง: ชวนเที่ยว “ตลาดน้ำคลองลัดมะยม” กินของอร่อยควบคู่ชิมชวีวิถีชุมชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2558, จาก <http://www.ryt9.com/s/tpd/2062977>

ธนพัทธ์ จันดาโชติ. (ม.ม.ป.). เอกสารประกอบวิชาเศรษฐกิจกับการดำเนินชีวิต (Economy and Living). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2558, จาก <http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0001065/admin/learn.html>

บริษัท เบสท์แคร์อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด. (2556). โครงการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชนด้วยชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2558, จาก <http://www.bcithailand.com>

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2558 จาก <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0007.pdf>

อริสรา เสยานนท์. (2552). การป้องกันการเสื่อมโทรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำอัมพวา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2558, จาก http://www.utcc.ac.th/public_content/files/001/29_4-13.pdf

Bangkok Green Community. Community Organization. (2557). สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2558, จาก <https://www.facebook.com/pages/Bangkok-Green-Community/129296683919967?fref=ts>

BioGas ที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (2556). เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะลดปริมาณขยะอินทรีย์-ที่มีถึง 50% ต่อวันให้ลดลง และแปรเปลี่ยนเป็นพลังงาน ด้วยนวัตกรรมการกำจัดขยะแบบสร้างสรรค์ สืบค้นเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2558, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=xwg7PM5pgII>

สัมภาษณ์

คำฟอง ทองทิง. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (24 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์

ไฉน ขาวเจริญ. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (25 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์

ชวน ชูจันทร์. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (27 กุมภาพันธ์ 2558). สัมภาษณ์.

ชวน ชูจันทร์. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (4 มีนาคม 2558). สัมภาษณ์.

ชวน ชูจันทร์. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (2 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.

ณรงค์ เหมือนโพธิ์. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (9 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.

ครุณี สันติระติหฤชัย. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (4 มีนาคม 2558). สัมภาษณ์.

ถาวร เนียมแสง. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (9 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.

ธนกร เข้มแดง. นักวิชาการสิ่งแวดล้อม. สำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.

บุษบา เนียมแสง. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (25 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์.

บุญรอด เข้มสอาด. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (9 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.

พิริยะ ทองสายสืบ. นักวิชาการเกษตร. สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. (25 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์.

ภาณุวัฒน์ อ่อนเทศ. นักวิเคราะห์นโยบายและแผน. สำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.

มนัส แก้วคำ. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (27 กุมภาพันธ์ 2558). สัมภาษณ์.

สุกัลยา ชาญ. เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ. บริษัท เบสท์ แคร้ อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย). (2 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.

สายบัว ชูจันทร์. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (24 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์.

อภิรมย์ แก้วคำ. ชุมชนตลาดน้ำคลองลัดมะยม. (25 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์.

